
DESPRE MUZEUL DE ISTORIE BICAZ

---

de Dan Mihăilescu

Înființarea și denumirea

Deși la Bicăz a fost menționat încă din 1904 „un muzeu silvic” pe Domeniul Coroanei¹, despre existența unei instituții de acest gen nu se poate vorbi decât mult mai târziu. Astfel, muzeul actual a fost înființat, la sugestia grupului de cercetători ai Academiei Române, la 1 noiembrie 1958, pentru ca aici „să fie prezentate în mod științific mărturiile legate de trecutul și prezentul regiunii cercetate și mai ales importante transformări survenite în regiune în urma realizării hidrocentralei de la Bicăz”².

Primul director al instituției a fost Marcel Drăgotescu³, prima locație fiind în atenansele Domeniului Coroanei, încă nedemolate (două cămăruțe – o locuință pentru director, cealaltă sală de expoziție).

Deoarece spațiul era impropriu, profesorul Marcel Drăgotescu, sprijinit de Iulian Antonescu, directorul Muzeului Regional din Bacău, a obținut pentru muzeu, în anul 1961, clădirea Teatrului sătesc „Ion Kalinderu”⁴.

După obținerea noului sediu a urmat o muncă dificilă pentru adaptarea locației la cerințele unui muzeu (spații expoziționale, depozite, laborator foto), astfel încât, în toamna anului 1961 se va deschide prima expoziție permanentă de arheologie, dar și prima expoziție dedicată construcției hidrocentralei de la Bicăz.

În acest sens, s-au făcut mai multe deplasări la București pentru obținerea materialelor din săpăturile arheologice din zona lacului, formându-se astfel primele colecții (paleolitic, neolitic, ev mediu).

Concomitent cu aceasta, Muzeul din Bicăz a preluat și depozitul cu material etnografic de la Durău adunat de grupul de cercetători ai Academiei Române.

---

¹ C. Armășescu, *Monografia Domeniului Coroanei Bicăz din județul Piatra-Neamț*, București, 1906, p. 41.

² M. Petrescu-Dîmbovița, V. Spinei, *Cercetări arheologice și istorice din zona lacului de acumulare Bicăz*, BMA, XII, Piatra-Neamț, 2003, p. 24; *Etnografia Văii Bistriței*, Piatra-Neamț, 1973, p. 10-11.

³ Gh. Dumitroaia, *În memoriam Marin-Marcel Drăgotescu*, în *MemAntiq*, XXIII, 2004, p. 481-483.

⁴ *Arhiva Muzeului de Istorie Bicăz*, dosar 5/1962, fila 73.

Marcel Drăgotescu (1934-2002)

Muzeul de Istorie din Bicaș, astăzi

Foarte importante au fost demersurile și deplasările la Muzeul Tehnic din București, unde s-a discutat personal cu prof. ing. Dimitrie Leonida, pentru obținerea de materiale despre începuturile hidrocentralei și intervențiile la Ministerul Energiei Electrice, în scopul obținerii de fonduri, pentru ca istoria celei mai mari construcții hidrotehnice din țară să fie reprezentată în muzeu⁵.

Deși se dorea ca muzeul să se numească „ing. Dimitrie Leonida”, datorită condițiilor specifice de atunci a primit titulatura de Muzeul Raional Bicaz, fiind subordonat Sfatului Popular al Raionului Piatra-Neamț, prin Comitetul de Cultură și Artă.

Odată cu reorganizarea administrativă a țării în 1968, a primit denumirea de Muzeul Hidroenergetic Bicaz, aparținând de Comitetul Județean de Cultură și Artă Neamț. În anul 1970, Primăria orașului Bicaz va prelua instituția, care va deveni Muzeul Orășenesc Bicaz, pentru ca din anul 1978 acesta să treacă în subordinea Complexului Muzeal Județean Neamț cu titulatura Muzeul de Istorie Bicaz⁶.

Personalul

De la început și până în februarie 1968, director al unității a fost Marcel Drăgotescu, de numele și realizările căruia sunt legate începuturile muzeografiei bicăjene.

După plecarea acestuia la Piatra-Neamț, în aprilie 1968 și până în septembrie 1969, postul de director a fost ocupat de Vasile Orășanu, care va deveni ulterior ziarist, iar din septembrie 1969 până în septembrie 1970, responsabil a muzeului a fost Natalia Puiu (Racovitza).

O scurtă perioadă de timp, în 1970, până la plecarea în armată, postul de director a fost ocupat de arheologul Dan Monah, care la revenire, se va transfera la Muzeul Județean Bacău.

După el, funcția de director va fi ocupată de Elena Petrișor (mai 1971-septembrie 1976), care va reorganiza depozitele de istorie și de etnografie, va organiza o serie de expoziții temporare și va inventaria colecția de artă.

Din 1976, director va fi Mihai Matei, devenit simplu muzeograf în 1978, ca urmare a intrării Muzeului de Istorie din Bicaz în componența Complexului Muzeal Județean Neamț. În mai 1982 Mihai Matei se va transfera la Casa de Cultură din Bicaz și apoi în învățământ.

Din septembrie 1982, muzeograf la unitatea din Bicaz a fost semnatarul acestor rânduri, care va lucra aici până în 1992, când va fi transferat la Muzeul de Istorie și Arheologie din Piatra-Neamț, de unde va coordona în continuare și activitatea muzeului bicăjean.

---

⁵ Informații primite de la d-na prof. Margareta Drăgotescu.

⁶ Decizia nr. 100/1978, a Consiliului Popular al județului Neamț.

Imagini din expoziția veche (sus) și din cea actuală (jos)

O scurtă perioadă de timp, în 1995, postul de muzeograf va fi ocupat de Vasile Oroșanu, pentru ca în 2002-2003 muzeograf la Bicaz să fie angajat colegul Gheorghe Radu, venit de la Arhivele Statului.

De la înființare și până în 1961 (când s-a obținut actuala clădire și s-a preluat depozitul etnografic de la Durău), muzeul nu a avut decât un singur salariat, care era și director al instituției. Ulterior au fost angajate mai multe persoane pe cele 1-2 posturi vacante de supraveghetor sau gestionari-custozii, care au funcționat perioade scurte de timp, cu excepția custodelui actual, Viorica Nistor.

Expoziția de bază

După obținerea clădirii actuale, în 1961, s-a organizat prima expoziție permanentă.

Dar nefiind la nivelul așteptărilor, Marcel Drăgotescu și Iulian Antonescu fac dese demersuri la Sfatul Popular Regional și la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, obținând ca expoziția să fie realizată de întreprinderea „Decorativa” București.

Tematica a urmărit două aspecte: locuirea Văii Bistriței, din cele mai vechi timpuri până astăzi și construcția hidrocentralei de la Bicaz.

Născut odată cu transformările din zonă, muzeul acesta a devenit o adevărată carte despre trecutul acestui colț de țară, asupra căruia viața omului și-a pus amprenta cu zeci de mii de ani în urmă. De fapt, erau expuse descoperirile de la Bistricioara-*Lutărie*, *Dârțu*, *Bofu Mic*, *Bofu Mare*, *Cetățica*, dar și urme cucuteniene, care ajung, așa cum dovedesc exponatele, către Hangu în sihăstria munților. Un bogat inventar descoperit la *Bâta Doamnei* și Hangu, reflectă principalele aspecte ale comunităților dacice din zonă până în sec. III-IV. Bogate vestigii medievale și acte emise de cancelariile domnești au în vedere realități importante din Valea Bistriței superioare. Astfel, Palatul Cnejilor, una din cele mai importante stațiuni arheologice medievale din zonă, este o nesecată sursă de piese muzeistice de mare interes.

Un segment al expoziției scoate în relief importanța economică a lucrului la pădure, intensificarea exploatărilor forestiere remarcându-se mai cu seamă în epoca modernă și contemporană.

Dar capitolul cu totul reprezentativ și dinamic al muzeului a fost cel referitor la construcția hidrocentralei gândită încă de la începuturile veacului al XX-lea de inginerul Dimitrie Leonida. În expoziția veche erau reprezentate etapele construcției barajului, a tunelului de aducțiune, a castelului de echilibru, a conductelor forțate, a hidrocentralei de la Stejaru și a canalului de fugă, importante în acest context fiind machetele barajului, hidrocentralei de la Stejaru și a fabricii de ciment⁷.

---

⁷ M. Drăgotescu, *Muzee din județul Neamț*, București, 1974, p. 27-28; A. Ștefănescu, *Ghidul muzeelor*, București, 1974, p. 339-340.

Cu materialul etnografic de la Durău s-a realizat, în 1966, expoziția de bază de la Punctul muzeal Durău, care reconstitua viața satelor de pe Valea Bistriței, strămutate înainte de formarea lacului de acumulare⁸.

Întrucât după Revoluție instituția a închiriat un spațiu Băncii Comerciale Române, expoziția de bază a fost reorganizată în 1992⁹ și 1996¹⁰.

În actuala viziune expozițională, aplicată din 2010¹¹, muzeul prezintă o sinteză a evoluției colectivităților umane de pe Valea Bistriței, elemente definitorii pentru etnografia aceleiași zone, dar și un spațiu dedicat expozițiilor temporare.

Un vast material arheologic și documentar aduce în atenția vizitatorilor mărturii despre viața locuitorilor din zonă. După o tăcere de patru decenii este subliniat cum se cuvine rolul credinței creștine în păstrarea unității și continuității civilizației noastre.

Tot la capitolul noutăți sunt de reținut reflectarea influenței benefice pe care a avut-o înființarea, în 1884, a Domeniilor Coroanei din Bicăz și Borca, precum și șederea familiei regale la Bicăz în timpul Primului Război Mondial.

De asemenea, în expoziție sunt etalate mărturii privind contribuția oamenilor de pe Valea Bistriței la cele două războaie mondiale.

Un capitol cu totul aparte este cel referitor la construcția hidrocentralei, gândită încă de la începutul secolului XX, de către ing. Dimitrie Leonida și începută în urma Hotărârii Consiliului de Miniștri din 13 noiembrie 1950.

Un spațiu separat, de peste 100 m², este rezervat prezentării culturii populare de pe Valea Bistriței, materialul etnografic adunat aici urmărind să deslușească universul vieții patriarhale din zonă, specificul și diversitatea ei.

Prin exponate sunt ilustrate ocupațiile de bază de pe Valea Bistriței: culesul fructelor de pădure, vânătoarea, pescuitul, albinăritul, păstoritul, agricultura, lucrul la pădure și plutăritul. Rețin atenția de asemenea, țesăturile, elementele de port popular, cele ilustrând credința cât și obiceiurile de Crăciun și de Anul Nou.

Al treilea segment al expoziției găzduiește lucrările „doamnei acuarelei românești”, Iulia Hălăucescu, reunite sub titlul „Epopoea Bicăzului”.

Expoziții temporare

Dacă de la înființare și până la 30 octombrie 1966, expozițiile temporare se organizau la clubul fabricii de ciment și la căminele culturale din zonă, odată cu

---

⁸ M. Drăgotescu, *op. cit.*, p. 58.

⁹ Coordonarea științifică a fost asigurată de Gheorghe Dumitroaia, Elena Florescu și Dan Mihăilescu. Pentru detalii privind realizarea expoziției de bază, vezi: Gh. Dumitroaia, *Din activitatea Muzeului de Istorie Piatra-Neamț (1990-1993)*, în *MemAntiq.* XIX, 1994, p. 525;

¹⁰ E. Nicolae, *Muzeul de Istorie Bicăz*, în *Acțiunea*, an 7, nr. 432, 24-30 oct. 1996, p. 2.

¹¹ I. Asavei, *Muzeul din Bicăz, redat în totalitate publicului vizitator*, în *Monitorul de Neamț*, an 14, 29 aprilie 2010, p. 4.

terminarea expoziției de bază s-a creat și un spațiu destinat acestora, alternând: în sezonul turistic expoziție de etnografie, în sezonul rece – artă plastică.

În timp, la Muzeul de Istorie Bicz s-au organizat numeroase manifestări de acest gen, dintre care menționăm: *Dimitrie Cantemir – personalitate a culturii române* (1973); *Dimitrie Leonida – personalitate a hidroenergeticii românești* (1983); *Lucrul la pădure și plutăritul* (1983); *Retrospectiva Nicolae Tonitza* (1986); *Biczul în arta plastică* (1987); *Arta populară chineză* (1988); *Plantele medicinale, izvor de sănătate* (1989); *Medalii și plachete românești*, colecția C. Buruian (1990); *Mărturii inedite privind participarea armatei române la cea de a doua conflagrație mondială* (1994); *80 ani de la intrarea României în primul război mondial* (1996); *Afișul cultural polonez* (1996); *Biczul în imagini de altădată* (1997); *Icoana – artă și credință* (1997); *Biczul și împrejurimile, expoziție de cartofilie* (1997); *Hărți românești și străine*, colecția C. Buruian (1998); *Prof. ing. Dimitrie Leonida – 115 ani de la naștere* (1998); *Dimitrie Leonida – ctitorul hidrocentralei de la Bicz* (2003); *Epopoea Biczului*, cu lucrări ale pictoriței Iulia Hălăucescu (2003)¹².

Patrimoniul

Cea mai mare parte a colecțiilor muzeului sunt constituite din materialele arheologice rezultate în urma investigațiilor efectuate de grupul de cercetări a Academiei Române, în anii '50, dar și din piese paleolitice rezultate în urma săpăturilor de pe terasa Ciungi – Bicz (1964, 1967, 1969) și Izvorul Alb (1979, 1980).

Prin achiziții și donații, la muzeu s-a constituit o colecție etnografică valoroasă și o colecție de lucrări de artă reprezentând epopea barajului (lucrări realizate de Iulia Hălăucescu, Dumitru Irimescu, Brăduț Covaliu, Vasile Dobrian, Nicu Enea, Ștefan Hotnog etc.).

Totodată, de-a lungul anilor s-a format o colecție de obiecte de istorie modernă și contemporană.

Numărul mare de obiecte rezultate din săpături, achiziții și donații a impus permanent operațiuni multiple pe linia inventarierii, reinventarierii și fișării materialelor, astăzi numărul de piese de muzeu ajungând la 7964.

În anii 2004-2006 s-a lucrat pentru evidența informatizată a pieselor de muzeu și la noile registre de inventar conform ordinului Ministerului Culturii.

Alte activități culturale

De-a lungul anilor, personalul de specialitate al muzeului a organizat la Bicz, Durău, Vatra Dornei și alte localități diverse manifestări cultural-științifice.

---

¹² Arhiva Muzeului de Istorie Bicz, dosar Expoziții temporare, f. 21.

Simpozion – *Tradiție, prezent și perspective în hidroenergetica românească* (1983)

Simpozion – *Plutăritul pe Valea Bistriței* (1985)

Simpozioane: 1983 – *Tradiție, prezent și perspective în hidroenergetica românească* – cu prilejul centenarului nașterii prof. ing. Dimitrie Leonida; *Plutăritul pe Bistrița*; 1985 – 9 mai 1877, *Ziua Independenței* - 9 mai 1945, *Ziua Victoriei*; 25 ani de la încetarea plutăritului pe Valea Bistriței; 1988 – *Plutăritul pe Valea Bistriței*; 1989 – *Pluta și istoria sa*; 1990 – 30 ani de la înființarea *Întreprinderii Electrocentrale Piatra-Neamț*; 1995 - *Omagiu prof. ing. Dimitrie Leonida*; 1995 – 50 ani de la terminarea celui De-al Doilea Război Mondial; 1996 – *Libertate și reîntregire națională*; 2000 – *Valea Bistriței – vechi tradiții: plutăritul și prelucrarea lemnului*; 2003 – 120 ani de la nașterea prof. ing. Dimitrie Leonida; 2003 - *Bicazul- oameni și fapte*; 2008 – 90 ani de la Marea Unire; 2008 – 125 ani de la nașterea prof. ing. Dimitrie Leonida; 2010 - *Bicazul - oameni și locuri*.

Colocvii: în 2001 și 2005 – *Dascăli nemțeni de altădată*.

Dintre lansările de carte care au avut loc în sediul instituției muzeale de la Bicz, menționăm: în 2003 – M. Petrescu-Dîmbovița, V. Spinei, *Cercetări arheologice și istorice din zona lacului de acumulare Bicz*, apărută la Editura „Constantin Matasă”; în 2008 – Octavian Mancu, *Monumente și însemne memoriale din județul Neamț*, Editura „Cetatea Doamnei”¹³ etc.

Preocupări științifice

Deși cea mai mare parte a colecțiilor muzeului din Bicz a rezultat, după cum am spus, în urma săpăturilor arheologice efectuate de grupul de cercetări complexe al Academiei Române¹⁴, specialiștii muzeului au continuat să colaboreze la activitatea de cercetare a unor arheologi din alte zone ale țării, veniți aici, participând la săpăturile arheologice de la Bicz-Benzinărie în campaniile din 1964, 1967 și 1969¹⁵ și apoi în cele de la Izvorul Alb, în punctele *Baicu* și *Piciorul Gol*¹⁶.

De semnalat că personalul de specialitate (Marcel Drăgotescu și Radu Alexandru) a participat la sondajul arheologic din comuna Tazlău, punctul *Coborâș*, unde au fost descoperite două niveluri de locuire, din eneolitic (Cucuteni A) și din sec. III-II î.Hr.¹⁷.

În afară de cercetările arheologice au existat preocupări pentru întocmirea monografiei orașului Bicz, dar și a cunoașterii monumentelor istorice din județul¹⁸.

¹³ Idem, dosar Manifestări cultural-științifice, f. 15.

¹⁴ M. Petrescu-Dîmbovița, V. Spinei, *op. cit.*

¹⁵ Șt. Cucuș, *Cronica săpăturilor din județul Neamț*, în *MemAntiq*, I, 1969, p. 416, nr. 1.

¹⁶ Gh. Dumitroaia, *Săpăturile arheologice în județul Neamț în anii 1977-1983*, în *MemAntiq*, IX-XI, 1985, p. 735.

¹⁷ Șt. Cucuș, *op. cit.*, p. 417, nr. 6.

¹⁸ *Arhiva Muzeului de Istorie Bicz*, dosar Activitate științifică 8/1966, f. 43.

Veterani de război la Monumentul eroilor din Bicaz (1983)

Colocviul *Dascăli nemțeni de altădată* (2005)

Cărți și articole publicate

- M. Drăgotescu, *Palatul Cnezilor și Mănăstirea Durău*, Editura Meridiane, București, 1970.
- M. Drăgotescu, *Monumente istorice de pe Valea Bistriței*, Editura Meridiane, București, 1971.
- M. Drăgotescu, *Așezarea paleolitică de la Bicaz*, în *Carpica*, I, 1968, p.17-25.
- Fl. Mogoșanu, M. Matei, *Noi cercetări paleolitice în zona Bicaz*, în *SCIVA*, 32, 1981, 3, p. 413-421.
- D. Mihăilescu, *Colaborarea cercului de elevi cu Muzeul de Istorie*, în *Revista de Istorie*, III, 1996.
- D. Mihăilescu, *Ansamblul feudal târziu de la Șerbești (jud. Neamț)*, în *MemAntiq*, XXI, 1997.
- D. Mihăilescu, *O ctitorie a domnitorului Vasile Lupu, biserica Sf. Gheorghe din Șerbești (jud. Neamț)*, în *AMM*, XXII-XXIII, vol. II, 2001-2003, p. 589-598.

Comunicări științifice prezentate la sesiunile instituției

- M. Matei, *Precizări stratigrafice privind gravetianul de la Izvorul Alb*, 17-18 dec. 1981.
- D. Mihăilescu, *O ctitorie a domnitorului moldovean Gheorghe Ștefan în județul Neamț*, 30-31 mart. 1983.
- D. Mihăilescu, *Modalități inedite în valorificarea cultural-educativă a patrimoniului muzeal*, dec. 1984.
- D. Mihăilescu, *O mărturie inedită a eroismului ostașului român în războiul antihitlerist*, 14-15 dec. 1985.
- D. Mihăilescu, *Un document inedit despre monumentul de la Bicaz*, dec. 1987.
- D. Mihăilescu, *Spitalele rurale din județul Neamț*, nov. 1989.

Colaboratori

Printre cei mai apropiați colaboratori ai unității muzeale bicăjene se numără: Primăria și biblioteca orașului Bicaz; Hidroelectrică S.A., Sucursala Hidrocentrale Bistrița Piatra-Neamț; Moldocim SA Bicaz; Asociația Filateliștilor Neamț; Clubul Colecționarilor Piatra-Neamț; Institutul de Arheologie București.

Înființat cu peste cinci decenii în urmă, Muzeul din Bicaz reprezintă pentru comunitatea locală o importantă carte de vizită, pe care publicul larg și specialiștii trebuie să o cunoască, valoarea documentară și științifică a patrimoniului fiind de necontestat.

Simpozion – Bicazul - oameni și locuri (2010)

ABOUT THE HISTORY MUSEUM FROM BICAZ

Abstract

The History Museum from Bicaz was founded in 1958 following the proposal made by a group of scientists from the Romanian Academy concerned with the research of the Bistrița Valley.

In the autumn of 1966 it was opened the first permanent exhibition, its theme being drawn around two main subjects: 1. the inhabitation of the Bistrița Valley from the most ancient times until today and 2. the construction of the hydro energetic complex from Bicaz.

The biggest part of the museum's heritage consists in archaeological materials discovered through the systematic excavations, obtained through donations and acquisitions, their present number reaching 7.964 artifacts.

Over the years the specialized personnel of the museum has collaborated to the researches carried out on the excavations fields from Bicaz-*Benzinărie* and Izvorul Alb, as well as to those from Tazlău-*Coborâș*. Meanwhile, they also documented and scientifically archived the historical monuments of the area and also attended the visitors of the museum.

During the 50 years of its existence the museum's personnel has participated to various cultural events, close to their colleagues from the Neamț County Museums Complex.